

Año LXXIX. urtea

270 - 2018

Enero-Abril

Urtarrila-Apirila

Príncipe de Viana

SEPARATA

Euskarazko nafar literatura
2017an

Ángel ERRO JIMÉNEZ

Sumario / Aurkibidea

Príncipe de Viana

Año LXXIX · n.º 270 · enero-abril de 2018
LXXIX. urtea · 270. zk. · 2018ko urtarrila-apirila

INDUSTRIAS CULTURALES Y CREATIVAS EN NAVARRA / KULTUR ETA SORMEN INDUSTRIAK NAFARROAN

M.ª Camino Barcenilla Tirapu (coord./koord.)

Presentación / Aurkezpena

Ana Herrera Isasi 11

Las industrias culturales y creativas en el siglo XXI: un marco conceptual

M.ª Camino Barcenilla Tirapu 19

LAS DESGRAVACIONES FISCALES EN NAVARRA EN EL MARCO DE LAS INDUSTRIAS CULTURALES / ZERGA-ARINTZEAK NAFARROAN, KULTURA INDUSTRIEN ESPARRUAN

Industrias culturales y mecenazgo: su regulación en la Comunidad Foral de Navarra

Juan Carlos Orenes Ruiz 39

La producción audiovisual y su modelo de incentivación indirecta en Navarra

Javier Lacunza 73

LAS INDUSTRIAS CULTURALES Y CREATIVAS: UN SECTOR ESTRATÉGICO / SORMEN ETA KULTURA INDUSTRIAK: SEKTORE ESTRATEGIKOA

El sector creativo y digital, un ámbito estratégico para el emprendimiento

Pilar Irigoien 83

El modelo clúster como estrategia para el desarrollo de los sectores.

El caso del sector audiovisual

Marga Gutiérrez 97

Hacia dónde dirigir las industrias culturales y creativas.

Breve reflexión situada

Oskia Ugarte, Elisa Arteta, Nerea de Diego, Betisa San Millán 119

Sumario / Aurkibidea

LAS INDUSTRIAS CULTURALES Y CREATIVAS EN NAVARRA:
UN CAMINO EMPRENDIDO (VISIONES SECTORIALES) /
SORMEN ETA KULTURA INDUSTRIAK NAFARROAN:
HASITAKO BIDEA (IKUSPEGI SEKTORIALAK)

Patrimonio y presente de la arquitectura en Navarra José Manuel Pozo Municio, Efrén Munárriz Clemos	137
El sector musical en el contexto de las industrias culturales y creativas. Algunos datos sobre el sector musical de Navarra Marcos Andrés Vierge, Igor Saenz Abarzuza	173
La vida escénica en Pamplona, 2016 Gustavo I. Charles	191
Desarrollo, innovación y valor en torno al patrimonio cultural de Navarra Carlos J. Martínez Álava	231
La industria gráfica, factor clave de las industrias culturales y creativas de Navarra AEGRA (Asociación de Empresarios de Artes Gráficas de Navarra)	251
LOS TRABAJOS Y LOS DÍAS DEL AÑO 2017 / 2017ko LANAK ETA EGUNAK	
Tesis doctorales sobre temática navarra de ciencias humanas, sociales y jurídicas, leídas en 2017	267
Actividad investigadora de los historiadores e historiadoras de la Universidad Pública de Navarra. Crónica de 2017 Zuriñe Sainz Pascual	279
Investigación y difusión del patrimonio cultural de Navarra Yolanda Cagigas Ocejo	287
Autores y autoras navarras en castellano, año 2017 Mikel Zuza Viniegra	293
Euskarazko nafar literatura 2017an Ángel Erro Jiménez	297
2017. ¿El momento ha llegado? Celia Martín Larumbe	301
948 Merkatua. Hacia un cambio de modelo en el sector profesional de la música Igor Saenz Abarzuza	315

Sumario / Aurkibidea

El nuevo Hollywood Marta Artica Zurano	325
Turismo y actividades culturales en Navarra. 2017 Ainhoa Aguirre Lasa	341
José Lainez y Concha Martínez, Premio Príncipe de Viana de la Cultura 2017 Alicia Ezker Calvo	351
Discurso Premio Príncipe de Viana 2017 Bertha Bermúdez	361
Currículums	365
Analytic Summary	373
Normas para la presentación de originales / Idazlanak aurkezteko arauak / Rules for the submission of originals	377

Euskarazko nafar literatura 2017an

Ángel ERRO JIMÉNEZ

Escritor/Idazlea

angerro@yahoo.es

Urte emankorra izan da 2017koa euskarazko nafar literaturan, bai liburuen kopuru bai kalitateari dagokionez. Generoen artean ospe handiena izaten duenak, narratiba alegia, emaitza gogoangarriak eskaini ditu.

Aurten Juanjo Olasagarrek, Josu Penadesek, Aingeru Epaltzak eta Alberto Ladron Aranak liburu bana plazaratu dute. Epaltzarena izan ezik beste hirurak eleberririk dira. Juanjo Olasagarrek (Arbizu, 1963), poeta karrera nabarmengarria egin eta gero, idatzi dituen hiru nobeletatik azkena eskaini du aurten, Susa argitaletxeak argitaratuta: *Poz aldrebesa*, memoriaz eta nortasunaren eraikuntzaz hausnarketa egiten duen lana, bikote gay baten hemeretzi urteko ibilbidea abiapuntutzat hartuta. Josu Penades bermeotar nafartuak *Haren zati bat* eleberria plazaratu du Denonartean argitaletxearen eskutik; norberaren iraganean pentsarazteko, egileak Ander protagonista San Frantziskoko unibertsitatetik jaioterrira, Bermeora, darama, non barne gatazka talka egingen baitu herrian topatutako krisi zabalago batekin. Alberto Ladron Arana (Iruñea, 1972) puntual itzuli da misteriozko beste eleberririk batekin. Egile emankorra da eta lehenago ezagutzen diogun pertsonaia bat, Leire Asiain inspektorea, jarri du, hirugarrenez, kasu bat ikertzeraz, Elkar argitaletxeak plazaratutako *Jainkoen zigorra* eleberrian, oraingoan Frantziako jendarmeriaren laguntzarekin bi anai baxenabartarren heriotzak argitzeko asmoz. Aurkezpen egunean Xabier Mendiguren editoreak azpimarratu bezala, «Euskal Herriko idazleetan nobela beltzari lotuen dagoen egilea da Alberto Ladron Arana, bai titulu kopuruagatik, bai jarraitutasunez idazten duelako, baita daukan arrakastagatik ere».

Aparteko paragrafoa merezi du Aingeru Epaltzaren (Iruñea, 1963) liburu berria, generoari dagokionez ezberdina ere baita. Erresuma eta Fedea izenpean argitaratutako

trilogia historikoaren ostean eta horrek eskatutako ahaleginaren ostean, gaur egungo kontuetara itzuli da, *Mendi-joak* izeneko narrazio bildumarekin (Elkar argitaletxea). Hamar ipuin jasotzen ditu, gehienak mendian kokatuak edo mendizaleek protagonizatuak, mendia gizadiaren irriken isla (edo metafora) bihurtuta.

Ez dira hauek 2017an argitaratu diren nafar egileen narratiba lan bakarrak. Ernesto Prat Urzainkik (Berriozar, 1978) nolabaiteko oihartzuna aurkitu du Elkarrek argitaratutako *Telleria eta gero, zer?* eleberriarekin, lehenengo nobela ez badu ere. Nobela beltzaren ezaugarrirei jarraituz idatzita, espekulatzailen eta multinazionalen interesen salaketa egiten du bertan. Bestetik, Pamiela argitaletxeak Nafarroan (osoan) narratiban aritzen diren euskal idazleen erakusleioa izan nahi duen bilduma osatu du, *39 idazle nafar* izeneko liburuarekin. Fertxu Izquierdok koordinatu du eta euskal narratibaren aniztasuna erakusteko balio du. 2016ean argitaletxe berberak eta Miguel Campionen ardurapenean agertutako *24 relatos navarros* bildumaren jarraipen, osagarri edo erantzuna da (nola begiratzen zaion). Edonola ez naiz gai sentitzen bi liburuen artean (eta Nafarroako bi hizkuntzetako idazleen artean?) dagoen tarte kuantitatiboa nola interpretatu behar den.

Potroak odolatan, Alfredo Alvaro Igoak autoekoiztutako narrazio bildumaren berri ere iritsi zaigu.

Idazle nafarren eskutik etorri gabe ere, egon badaude nafar argitaletxeek argitaratutako lan gogoangarriak ere bai, itzulpenak izan ala ez. Esaterako, Txalaparta argitaletxeak Hans Keilson idazle nederlandar eta juduaren *Minorreko komedia* plazaratu du 2017an Juan Luis Agirrerren itzulpenean. Argitaletxe berberak *Literotura* sail ederra, garai batean oso emankorra, literatura erotikoa argitaratzeko sortua, berrartu du, Judit Ruiz de Munainen (Gasteiz, 1973) Zukafukamusuka narrazio liburua argitaratuta; egilea euskalduna den arren, gaztelaniaz idatzi daude jatorriz ipuinak, Patxi Zubizarretak euskarara itzulita eta Jokin Mitxelenak dotore ilustratuta.

Juan Kruz Igerabidek (Aduna, 1956) *Labur txintan* izeneko aforismo bilduma argitaratu du Pamielan. Dolores Redondo (Donostia, 1969) idazle ezagunaren obrak euskaraz eskaintzen jarraitzen du Erein argitaletxeak Baztanen trilogia ezagunarekin egin bezala, oraingoan Espainiako Planeta sariaren irabazlea gertatutako *Hori guztia emango dizut* lanarekin (Koro Navarrok itzulita).

Poesian, ohikoa den bezala, uzta murriztagoa da, baina ez horregatik munta txikia-gokoa. Erdarazko poeta nafar handi baten alaba den Beatriz Chivite gaztea (Iruñea, 1991) literaturaren plazara kemen handiz sartu da *Penikeko kea* izeneko olerki bildumari esker, Pamielan argitaratuta. Iruñeko udalak antolatutako poesia lehiaketan parte hartu eta irabazitakoa da Chivite. Liburu hau sariketa horretara 2012an aurkeztutako lanak jasotzen ditu. Bertan gertutik bizitako esperientziak islatzen ditu, izan ere, Txin bizi izandakoa da egilea, eta bertako kultura eta hizkuntzan lizentziaduna ere bai. Ez da, ordea, Chivitek aurten plazaratu du poema liburu bakarra. Blas de Otero, Bilbo Uria nazioarteko poesia lehiaketan ere irabazle suertatu eta horren ondorioz Biennale izeneko olerki liburua atera diote Erein argitaletxean; honako hau, baina, Pekinen ez, Venezian kokatua.

Beste lehiaketa batean parte hartutakoa (eta saritutakoa) da Juan Karlos Lopez-Mugartza irakasleak. Iruñeko Udalarekin batera Nafar Ateneoak (2016tik aurrera elebiz) antolatzen duen Iruña Hiria Poesia Lehiaketan irabazle suertatu baita Lopez-Mugartza eta horri esker kalean ikusi du (Denonartean argitaletxeak plazaratuta) *Bi-hotz hauskorrak osatu eta portu handira iritsi dira* izeneko poema bilduma.

Hatsaren poesia aldizkarian kolaboratzaile ohikoa da Lopez-Mugartza eta aurten ere, urtero legez, Senpereko elkarteak publikatu du olerki bilduma berria. Ez da aurtengo bilduma bakarra. Iazko Poesiaren egunaren bueltan, eta Iruñeko udalaren laguntzarekin, DiVersos izeneko bilduma laburra atera da, 32 poema biltzen dituena, 8 egile nafarrek idatziak; haien artean (eta euskal sorkuntari dagokionez) Hedoi Etxarte, Luis Garde eta lehenago aipatutako Beatriz Chivitek parte hartu dute, Inaxio Goldaracena edo Irati Iturritza bezalako erdal poetekin batera. Aintzinsolasa Alfonso Pascal Ros poetak idatzi du.

Argitaletxe nafarrek argitaratutako poesia itzuliaren atalean: Denonarteanek argitaratutako Yahya Hassan poeta gaztearen lanak daude. Hassan 1995ean jaiotako olerkari danimarkarra baina jatorri palestindarrekoa da, islamarekin oso kritikoa. Lehen liburuaren 100.000 ale saldu zituen bere herrian. Bestetik, Pamiela argitaletxeak Jon Iñaki Lasaren *Bidaiak* eta Tere Irastortzaren *Txoriak dira bederatzi* poema liburuak plazaratu ditu.

Ilustrazio, komiki eta eleberri grafikoen atalean Asisko Urmenetak *Eusklabo alaiak* parodia satirikoa plazara atera du Gure berriak argitaletxeren eskutik, Defoeren Robinson Crusoeren pertsonaien tankerakoak Bidasoako uharte jendegabe batean ekarrita.

Garazi Albizuak berak ilustratuta *Kemena* liburua plazaratu du, Denonartean argitaletxean.

Saiakeren artean bi nabarmenduko nituzke, egile berak eginak eta biak Nafarroako Historiako pertsonaia berberari eskainiak: Kepa Larrearen *Biba Mina!* eta *Mina edo libertatea!*; izenburu suharrekoak biak ala biak. Xabier Mina gaztearen bizitzaren ingurukoak (1789-1817), bere fusilamenduaren bigarren mendeurrenean agertuak. Argitaletxe berean Patziku Perurena idazle eta ikerlearen eskutik *Goizuetako dokumentu zaharrak (1324-1918)* plazaratu da.

Azkenik ez dut aipatu gabe utzi nahi 2016ean ibilera hasi arren 2017an liburu mordoa, haietako erdia-edo euskaraz, plazaratu duen Katakarak argitaletxea. Euskarazko guztiak orain arte behintzat itzulpenak. 2017koak bakarrik zerrendatuta: Takiji Kobayashiren *Nagusia kanpoan bizi da*, Robert Menasseren *Europar mezularia –Buruja-betza eta demokrazia XXI. mendean–*, Sergei Dovlatoven *Filiala* edo Silvia Federiciren *Soldataren patriarkatua –Marxismoari egindako kritika feminista–*.

